

Eiropas
Komisija

Jūsu sociālā nodrošinājuma tiesības

Rumānijā

Šajā rokasgrāmatā sniegtā informācija ir apkopota un atjaunināta ciešā sadarbībā ar Savstarpējas sociālās aizsardzības informācijas apmaiņas sistēmas (*MISSOC*) valstu korespondentiem. Sīkāka informācija par *MISSOC* tīklu pieejama šeit:
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=lv&catId=815>.

Šī rokasgrāmata sniedz vispārēju attiecīgajās valstīs piemērojamo sociālā nodrošinājuma iespēju aprakstu. Sīkāku informāciju varat iegūt citās *MISSOC* publikācijās, kuras pieejamas iepriekšminētajā saitē. Jūs varat arī sazināties ar kompetentajām iestādēm un institūcijām, kuras norādītas šīs rokasgrāmatas I pielikumā.

Ne Eiropas Komisija, ne kāda cita persona, kas darbojas Komisijas vārdā, nav atbildīga par šajā izdevumā iekļautās informācijas izmantošanu.

Satura rādītājs

I nodaļa: Vispārīga informācija, organizācija un finansējums.....	5
Ievads.....	5
Sociālās aizsardzības organizācija	5
Finansējums.....	6
II nodaļa. Veselības aprūpe.....	9
Kādos gadījumos jums tiek nodrošināta veselības aprūpe?	9
Kādas izmaksas tiek segtas?	9
Kā iespējams saņemt veselības aprūpi?	9
III nodaļa. Slimība – naudas pabalsti	10
Kādos gadījumos jums tiek piešķirti slimības naudas pabalsti?.....	10
Kādas izmaksas tiek segtas?	10
Kā var saņemt slimības naudas pabalstu?	11
IV nodaļa. Maternitātes un paternitātes pabalsti	12
Kādos gadījumos jums ir tiesības uz maternitātes vai paternitātes pabalstu?.....	12
Kādas izmaksas tiek segtas?	12
Kādos gadījumos tiek piešķirti maternitātes pabalsti?.....	12
V nodaļa. Invaliditātes pabalsti.....	13
Kādos gadījumos jums tiek piešķirti invaliditātes pabalsti?	13
Kādas izmaksas tiek segtas?	13
Kādos gadījumos tiek piešķirti invaliditātes pabalsti?	15
VI nodaļa. Vecuma pensijas un pabalsti.....	16
Kādos gadījumos jums tiek piešķirti vecuma pabalsti?	16
Kādas izmaksas tiek segtas?	17
Kādos gadījumos tiek piešķirti vecuma pabalsti?	18
VII nodaļa. Apgādnieka zaudējuma pabalsti	19
Kādos gadījumos tiek piešķirti apgādnieka zaudējuma pabalsti?	19
Kādas izmaksas tiek segtas?	20
Kādos gadījumos tiek piešķirti apgādnieka zaudējuma pabalsti?	21
VIII nodaļa. Pabalsti attiecībā uz nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām	22
Kādos gadījumos jums tiek piešķirti pabalsti attiecībā uz nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām?	22
Kādas izmaksas tiek segtas?	23
Kādos gadījumos tiek piešķirti pabalsti attiecībā uz nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām?.....	23
IX nodaļa. Ģimenes pabalsti.....	25
Kādos gadījumos tiek piešķirti ģimenes pabalsti?	25
Kādas izmaksas tiek segtas?	25
Kādos gadījumos tiek piešķirti ģimenes pabalsti?	26
X nodaļa. Bezdarbs	27
Kādos gadījumos jums tiek piešķirti bezdarbnieka pabalsti?	27
Kādas izmaksas tiek segtas?	27
Kādos gadījumos tiek piešķirti bezdarbnieka pabalsti?	28
XI nodaļa. Minimālais nodrošinājums	29
Kādos gadījumos tiek piešķirti pabalsti attiecībā uz minimālo nodrošinājumu?	29
Kādas izmaksas tiek segtas?	29
Kādos gadījumos tiek piešķirti minimālā nodrošinājuma pabalsti?	29
XII nodaļa. Ilgtermiņa aprūpe	30
Kādos gadījumos jums nepieciešama ilgtermiņa aprūpe?	30
Kādas izmaksas tiek segtas?	30
Kā var saņemt ilgtermiņa aprūpi?	31

Pielikums. Iestāžu kontaktinformācija, noderīgas tīmekļa vietnes 32

I nodaļa: Vispārīga informācija, organizācija un finansējums

Ievads

Sociālo aizsardzību Rumānijā nodrošina valsts iestādes, cieši sadarbojoties ar privātām iestādēm.

Valsts sociālās aizsardzības iestādes gan centrālā, gan vietējā līmenī nodrošina shēmas.

Centrālā administrācijas līmenī ministrijas, valsts aģentūras vai valsts palāta nodrošina aizsardzību personām attiecībā uz slimību/veselību, maternitāti, invaliditāti, vecumu, apgādnieka zaudējumiem, nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām, ģimenēm/bērniem un bezdarbu.

Vietējā līmeņa administrācija, pilsētu pašvaldības un apgabala vispārējie sociālās palīdzības un bērnu aizsardzības direkcijas nodrošina personu vajadzības saskaņā ar sociālo solidaritāti un sociālās iekļaušanas principiem.

Visievērojamākās privātā sektora iestādes ir pensiju uzņēmumi. Tās ir jaunas iestādes, kas savu darbību sākušas diezgan nesen un ir atbildīgas par invaliditātes, vecuma un apgādnieka zaudējuma pensiju nodrošināšanu. Privātie sociālo pakalpojumu sniedzēji arī lielā mērā nodrošina personām ilgstošu aprūpi.

Sociālās aizsardzības organizācija

Centrāla valsts pārvalde

Darba, ģimenes un sociālās aizsardzības ministrija (*Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale*) īsteno valdības politikas un stratēģijas darba, ģimenes, iespēju vienlīdzības un sociālās aizsardzības jomā.

Veselības ministrija (*Ministerul Sănătății*) saskaņā ar valdības programmu izstrādā politikas, stratēģijas un rīcības programmas attiecībā uz sabiedrības veselību. Tā koordinē un kontrolē politiku, stratēģiju un programmu sabiedrības veselības jomā īstenošanu valsts, reģionālā un vietējā līmenī.

Veselības ministrija ir atbildīga par reformu gaitu veselības jomā. Tā organizē, koordinē un vada uz iedzīvotāju veselības nodrošināšanu vērstas darbības un darbojas veselībai kaitīgu darbību novēršanas un apkarošanas jomā.

Valsts aizsardzības ministrija (*Ministerul Apărării Naționale*), Pārvaldes un iekšlietu ministrija (*Ministerul Administrației și Internelor*) un Rumānijas Izlūkošanas dienests (*Serviciul Român de Informații*) ar pensiju iestāžu palīdzību pārvalda un vada valsts pensiju shēmu, bet to tiešā pārvaldībā ir nelaimes gadījumu darbā un arodslimību, slimības naudas pabalstu, maternitātes vai paternitātes pabalstu un ģimenes pabalstu shēmas attiecībā uz aizsardzības, sabiedriskās kārtības un valsts drošības jomā nodarbinātajām personām.

Valsts pensiju valsts palāta (*Casa Națională de Pensii Publice*) ir autonoma valsts iestāde. Tā pārvalda un ietekmē valsts pensiju shēmu un nelaimes gadījumu darbā un arodslimību shēmu.

Darbaspēka nodarbinātības valsts aģentūra (*Agencia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă*) ir autonoma valsts iestāde, kas pārvalda un ietekmē bezdarba apdrošināšanas sistēmu.

Veselības apdrošināšanas valsts palāta (*Casa Națională de Asigurări de Sănătate*) ir autonoma valsts iestāde, kas pārvalda un ietekmē veselības apdrošināšanas sistēmu.

Vietējā valsts pārvalde

Pilsētu pašvaldības un apgabalu vispārīgās sociālās palīdzības un bērnu aizsardzības direkcijas ir atbildīgas par sociālo palīdzību. Apgabalu vispārīgās sociālās palīdzības un bērnu aizsardzības direkcijas ir pakļautas apgabala padomēm.

Privātas iestādes

Juristu apdrošināšanas palāta (*Casa de Asigurări a Avocaților*) pārvalda un vada unikālu, īpašu un autonomu pensiju shēmu un citus sociālās apdrošināšanas pabalstus juristiem.

Pensiju uzņēmumi (*societăți de pensii*) vada pensiju fondus privāti pārvaldītās pensiju fondu shēmās (otrajā pīlārā) un brīvprātīgās pensiju fondu shēmās (trešajā pīlārā).

Privātie sociālo pakalpojumu sniedzēji ir izvietoti tādos privātos centros kā dienas centri, diennakts centri u. c.

Finansējums

Sociālo aizsardzību finansē no sociālajām iemaksām, pašvaldību budžetiem un valsts budžeta.

Ģimenes pabalstus un sociālo palīdzību finansē no nodokļu ieņēmumiem. Pārējās jomas galvenokārt finansē no iemaksām, kā norādīts tālāk.

Vecums, invaliditāte un apgādnieka nāve

- *Algots darba ņēmējs*

Pirmajā pīlārā iemaksa ir 10,50 % (ieskaitot 3,5 % iemaksu likmi otrajā pīlārā). Aprēķina bāzei katram ieņēmumu avotam ir noteikts maksimālais apmērs, kas ir piecas reizes lielāks par paredzētajiem vidējiem bruto ieņēmumiem.

Otrajā pīlārā no iemaksu likmes pirmajā pīlārā atņem 3,5 %. Iemaksu likmi otrajā pīlārā palielina par 0,5 % gadā, līdz tā sasniedz 6 %. Aprēķina bāzei katram ieņēmumu avotam ir noteikts maksimālais apmērs, kas ir piecas reizes lielāks par paredzētajiem vidējiem bruto ieņēmumiem.

- *Darba devējs*

Pirmajā pīlārā iemaksu likme mainās atkarībā no darba apstākļiem: 20,80 % par parastiem darba apstākļiem, 25,80 % par grūtiem darba apstākļiem un 30,80 % par īpašiem darba apstākļiem. Aprēķina bāzei ir noteikts maksimālais apmērs, kas ir piecas reizes lielāks par paredzētajiem vidējiem bruto ieņēmumiem, ko reizina ar vidējo algota darba ņēmēju skaitu.

Otrajā pīlārā darba devējam nav jāveic iemaksa.

- *Pašnodarbināta persona*

Pirmajā pīlārā iemaksu likme ir 31,30% (ieskaitot 3,5 % iemaksu likmi otrajā pīlārā). Aprēķina bāzei ir noteikts minimālais apmērs, kas ir 35 % no paredzētajiem vidējiem bruto ieņēmumiem, un maksimālais apmērs, kas ir piecas reizes lielāks par paredzētajiem vidējiem bruto ieņēmumiem.

Otrajā pīlārā no iemaksu likmes pirmajā pīlārā atņem 3,5 %. Iemaksu likmi otrajā pīlārā palielina par 0,5 % gadā, līdz tā sasniedz 6 %. Aprēķina bāzei ir noteikts minimālais apmērs, kas ir 35 % no paredzētajiem vidējiem bruto ieņēmumiem, un maksimālais apmērs, kas ir piecas reizes lielāks par no paredzētajiem vidējiem bruto ieņēmumiem.

Slimība un maternitāte

▪ Algots darba ņēmējs

Iemaksu likme par pabalstiem natūrā ir 5,5 %. Par naudas pabalstiem nav jāveic iemaksas. Aprēķina bāzei nav noteikts maksimālais apmērs.

▪ Darba devējs

Iemaksas likme par pabalstiem natūrā ir 5,2 % un 0,85 % par naudas pabalstiem. Attiecībā uz iemaksām par naudas pabalstiem aprēķina bāzei ir noteikts maksimālais apmērs, kas ir 12 reizes lielāks par katra algota darba ņēmēja minimālo bruto darba algu.

▪ Pašnodarbināta persona

Iemaksas likme ir 5,5 % pabalstiem natūrā un 0,85 % par naudas pabalstiem. Attiecībā uz iemaksām par pabalstiem natūrā aprēķina bāzei ir noteikts minimālais apmērs minimālās bruto darba algas apmērā.

Attiecībā uz iemaksām par naudas pabalstiem aprēķina bāzei ir noteikts maksimālais apmērs, kas ir 12 reizes lielāks par minimālo bruto darba algu.

▪ Pensijas saņēmēji

Iemaksas likme par pabalstiem natūrā ir 5,5 %. Par naudas pabalstiem nav jāveic iemaksas. Iemaksa par pabalstiem natūrā nevar samazināt pensiju zemāk par RON 740 (EUR 166).

Bezdarbs

▪ Algots darba ņēmējs

Iemaksas likme ir 0,5 %. Aprēķina bāzei katram ieņēmumu avotam ir noteikts maksimālais apmērs, kas ir piecas reizes lielāks par paredzētajiem vidējiem bruto ieņēmumiem.

▪ Darba devējs

Iemaksas likme ir 0,5 %. Aprēķina bāzei nav noteikts maksimālais apmērs.

▪ Pašnodarbināta persona

Brīvprātīga apdrošināšana. Iemaksas likme ir 1 %. Aprēķina bāzei ir noteikts minimālais apmērs, kas ir vienāds ar minimālo bruto darba algu, un maksimālais apmērs, kas ir piecas reizes lielāks par paredzētajiem vidējiem bruto ieņēmumiem.

Nelaimes gadījumi darbā un arodslimības

▪ Algots darba ņēmējs

Algotam darba ņēmējam nav jāveic iemaksa.

▪ Darba devējs

Iemaksas likme svārstās robežās no 0,15 % līdz 0,85 % atkarībā no riska klases. Aprēķina bāzei nav noteikts maksimālais apmērs.

▪ Pašnodarbināta persona

Brīvprātīga apdrošināšana. Iemaksas likme ir 1%.

Aprēķina bāzei ir noteikts minimālais apmērs, kas ir 35 % no paredzētajiem vidējiem bruto ieņēmumiem, un maksimālais apmērs, kas ir piecas reizes lielāks par paredzētajiem vidējiem bruto ieņēmumiem.

II nodaļa. Veselības aprūpe

Kādos gadījumos jums tiek nodrošināta veselības aprūpe?

Visu Rumānijā oficiāli dzīvojošo personu un arī Rumānijā pastāvīgi dzīvojošo ārvalstnieku riskus apdrošina valsts slimokasē.

Lai saņemtu veselības aprūpi, apdrošinātajai personai un tās apgādājamiem vismaz 6 mēnešus iepriekšējo 12 kalendāro mēnešu laikā jāveic iemaksas. Neatliekamas ķirurģijas, tuberkulozes, AIDS vai citu infekciozu slimību gadījumā tiesību iegūšanai nepieciešamais laika periods netiek piemērots.

Veselības aprūpi nodrošina arī studentiem, personām, kuras pilda militāro dienestu un ieslodzītajiem.

Pagaidu iedzīvotājiem un Rumānijā oficiāli atzītiem diplomātiskajiem pārstāvjiem iespējama brīvprātīga apdrošināšana.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Medicīnisko pakalpojumu paketi sedz veselības apdrošināšana, kuru periodiski atjaunina Veselības ministrija (šo pakalpojumu sarakstu varat apskatīt šeit: http://www.ms.ro/documente/401_1079_Nota%20pachet%202.07.doc). Medicīnisko pamata pakalpojumu pakete ir bezmaksas, bet pacientam jāsedz zāļu izdevumi (ambulatorā aprūpē), kā arī zobārstniecības un oftalmoloģijas pakalpojumu izmaksas. Zāļu sarakstā iekļautos medikamentus noteiktas cilvēku kategorijas (galvenokārt pensionāri) var iegādāties ar atlaidi.

Lūdzu, ņemiet vērā, ka attiecīgie tiesību akti pašreiz tiek pārskatīti.

Kā iespējams saņemt veselības aprūpi?

Veselības aprūpi nodrošina vietējās slimokases, un pakalpojumos iekļauta gan vispārēja, gan speciālista veikta aprūpe, ambulatorā aprūpe, hospitalizācija, zāles, ierīces, rehabilitācija, profilaktiska medicīniska palīdzība, maternitātes aprūpe, transports un citi pakalpojumi.

Apdrošinātajai personai jāizvēlas ģimenes ārsts, kurš sniedz vispārējus medicīniskus pakalpojumus.

Izvēli katra persona veic individuāli, vadoties pēc dažādiem personīgiem kritērijiem (atrašanās vieta netālu no darba vai dzīves vietas, mazāk pacientu, augsts profesionālais līmenis utt.). Speciālisti bez iepriekšēja pieraksta klīnikās pieejami tikai neatliekamajos gadījumos. Visos citos gadījumos nepieciešams ģimenes ārsta nosūtījums.

III nodaļa. Slimība – naudas pabalsti

Kādos gadījumos jums tiek piešķirti slimības naudas pabalsti?

Slimības naudas pabalstus nodrošina darba ņēmējiem, kuri dzīvo Rumānijā (darba ņēmējiem, kuriem ir individuāli darba līgumi; civildienesta ierēdņiem, tiesnešiem, diplomātiskajiem un konsulāriem pārstāvjiem, noteiktiem ierēdņiem izpildvaras, likumdošanas un tiesas iestādēs; ģildes kooperatīva locekļiem; personām, kuras saņem bezdarbnieka pabalstus; pašnodarbinātām personām).

Slimības naudas pabalsti par pastāvīgu darbnespēju

Šos pabalstus maksā, lai aizstātu ienākumus, kuri atlicti slimības dēļ. Lai tos saņemtu, apdrošinātajai personai 12 iepriekšējo kalendāro mēnešu laikā pirms darbnespējas iestāšanās vismaz 6 mēnešus jāveic iemaksas.

Attiecībā uz neatliekamu ķirurģiju vai tuberkulozes, AIDS vai citu infekciozu slimību gadījumā tiesību iegūšanai nepieciešamais laika periods netiek piemērots. Segumu kreditē noteiktiem periodiem, arī tiem periodiem, kuros saņemat sociālās apdrošināšanas pabalstus, un studiju, militārā dienesta vai ieslodzījuma periodiem.

Slimību novēršanas un readaptācijas pabalsts

Šo pabalstu maksā personām, kuras veic pastāvīgu rehabilitāciju, pārejot uz alternatīvu darbu.

Bērna kopšanas pabalsts

Apdrošinātai personai ir tiesības pārtraukt savu aktivitāti un saņemt slimības kompensāciju, ja saslimis tās bērns (vecumā līdz 7 gadiem vai, ja bērns ir invalīds, vecumā līdz 18 gadiem).

Medicīniskie pabalsti

Šos pabalstus maksā personām, kuras pēdējo 12 mēnešu laikā vismaz vienu mēnesi veikuši iemaksas. Attiecībā uz neatliekamu ķirurģiju un zināmām iedzīvotāju kategorijām vai tuberkulozes, AIDS vai citu infekciozu slimību gadījumā tiesību iegūšanai nepieciešamais laika periods netiek piemērots.

Pašreizējo slimības pabalstu piešķiršanas mehānismu pārskata Darba, ģimenes un sociālās aizsardzības ministrija. Attiecībā uz pagaidu pabalstiem vai pensionēšanos pieņems stingrākus noteikumus.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Slimības naudas pabalsti par pastāvīgu darbnespēju

Slimības naudas pabalsti par pagaidu darbnespēju ir 75 % apmērā no apdrošinātās personas vidējiem mēneša ienākumiem * (100 % apmērā neatliekamas ķirurģijas, tuberkulozes, AIDS un citu infekciozu slimību gadījumā).

Apdrošinātai personai pienākas slimības kompensācija visu tās darbnespējas laiku, bet ne ilgāk kā 183 dienas gadā par katru slimību; dažos gadījumos šo periodu iespējams pagarināt. Tuberkulozes un citu infekciozu slimību gadījumā kompensāciju maksā vienu gadu, un to iespējams pagarināt par sešiem papildu mēnešiem.

Ja saņēmējs pēc pabalsta saņemšanas perioda neatveseļojas, terapeits var ierosināt pagaidu vai pastāvīgu pensionēšanos.

Dažos gadījumos ārsts var ierosināt samazinātu darba laiku; bet saņēmējam tik un tā ir tiesības uz atbilstošu pabalstu. Ja nepieciešama rehabilitācija, apdrošinātā persona var saņemt arī ūdens procedūras.

Slimību novēršanas un readaptācijas pabalsts

Pabalsts ietver pagaidu rehabilitāciju, pārejot uz pagaidu darbu, un naudas pabalstu, kas aizvieto to ienākumu daļu, kas zaudēta darba stundu samazinājuma rezultātā. Katra pabalsta apmērs nedrīkst pārsniegt 25 % no apdrošinātās personas vidējiem mēneša ienākumiem*, kas gūti 6 mēnešus pirms darbnespējas iestāšanās. Pabalstus maksā ne ilgāk kā 90 dienas gadā. Personām, kuras atrodas izolācijā sakarā ar karantīnu, piešķir pabalstu, kura summa vienāda ar 75 % no apdrošinātās personas vidējiem mēneša ienākumiem, kas gūti 6 mēnešus pirms darbnespējas iestāšanās.

Bērna kopšanas pabalsts

Pabalsta summa vienāda ar 85 % no apdrošinātās personas mēneša vidējiem ienākumiem, kas gūti 6 mēnešus pirms prasības iesniegšanas. Pabalstu bērnam, kurš jaunāks par 7 gadiem vai jaunāks par 18 gadiem, ja bērns ir invalīds, maksā ne ilgāk kā 45 dienas kalendārajā gadā (ievērojot zināmus noteikumus, periodu iespējams pagarināt).

Kā var saņemt slimības naudas pabalstu?

Darba ņēmējam 5 darba dienu laikā kopš darbnespējas sākuma jāinformē darba devējs un jāsniedz tam attiecīgi pierādījumi.

Darba devējs nevar izlemt, vai darba ņēmējs ir vai nav darbspējīgs, bet apšaubāmos gadījumos darba devējs var pieprasīt medicīnisku darbnespēju apstiprinošu slēdzienu. Valsts veselības apdrošināšanas palāta (*NHIF*) apdrošinātās personas darbnespējas patiesuma kontroli var uzsākt pat tad, ja personai ir medicīniska slimības esamību apstiprinoša izziņa.

---

* Vidējie mēneša ienākumi vienādi ar vidējiem ienākumiem 6 mēnešu laikā pirms iestājusies darbnespēja. Maksimālie mēneša ienākumi, kurus izmanto pabalsta aprēķinam, vienādi ar summu, kas 12 reizes lielāka par mēneša minimālo bruto algu.

IV nodaļa. Maternitātes un paternitātes pabalsti

Kādos gadījumos jums ir tiesības uz maternitātes vai paternitātes pabalstu?

Rumānijā valdība piešķir maternitātes kompensāciju, ko saņem māte.

Šo kompensāciju piešķir Rumānijā dzīvojošiem Rumānijas pilsoņiem un ārvalstniekiem, kuri savu pilsonību zaudējuši un likumīgi dzīvo Rumānijā.

Maternitātes kompensācija

Lai saņemtu maternitātes pabalstu, apdrošinātajai personai pēdējo 12 mēnešu laikā vismaz vienu mēnesi jāveic iemaksas.

Maternitātes riska pabalstu maksā grūtniecēm, kuras strādā vai nodarbinātām mātēm, lai aizsargātu viņu veselību vai viņu bērnu veselību.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Maternitātes kompensācija

Maternitātes kompensāciju apdrošinātai mātei maksā 120 kalendārās dienas (63 dienas pirms dzemdībām un attiecīgi 63 dienas pēc dzemdībām). Kopš 2009. gada janvāra māte visu periodu saņem 85 % no saviem vidējiem mēneša ienākumiem, kas gūti 6 iepriekšējo mēnešu laikā, bet ne mazāk kā RON 600 (EUR 135) un ne vairāk kā RON 4 000 (EUR 899) katru mēnesi. Maksimālie mēneša ienākumi, kurus izmanto pabalsta aprēķinam, vienādi ar summu, kas 12 reizes lielāka par mēneša minimālo bruto algu. Kompensāciju izmaksā arī tad, ja bērns piedzimis nedzīvs. Kompensāciju maksā no sociālās apdrošināšanas budžeta.

Maternitātes riska pabalsts

120 dienas maksā 75 % no vidējiem mēneša ienākumiem.

Kādos gadījumos tiek piešķirti maternitātes pabalsti?

Maternitātes kompensāciju regulāri maksā darba devējs.

V nodaļa. Invaliditātes pabalsti

Kādos gadījumos jums tiek piešķirti invaliditātes pabalsti?

Invaliditātes pensijas (pirmais pīlārs)

Personai, kura ir vai bija apdrošināta valsts pensiju sistēmā (pirmajā pīlārā), pienākas invaliditātes pensija (*pensie de invaliditate*), ja tā ievainojuma vai slimības (arī nelaimes gadījumu darbā un arodslimību situācijās) rezultātā zaudē vismaz pusi no savas darbspējas.

Pastāv trīs invaliditātes grupas: 1. grupa atbilst pilnīgai darbnespējai, kad nepieciešama pastāvīga klātbūtne, 2. grupa atbilst pilnīgai darbnespējai, kad nav nepieciešama klātbūtne, un 3. grupa atbilst gadījumam, ja zaudēta vismaz puse no darbspējas, bet invalīds vēl joprojām spēj veikt profesionālo darbību.

Iemaksu perioda noteikumi atkarīgi no personas vecuma medicīniskā slēdziena par darbspēju izdošanas datumā. Šis noteikums netiek ņemts vērā, ja invaliditāte radusies nelaimes gadījuma darbā vai arodslimības, šizofrēnijas, neoplāzijas, AIDS rezultātā, vai arī, veicot militārus pienākumus.

Nav noteikuma, kas paredzētu, ka attiecīgajai personai dienā, kad iestājusies invaliditāte, jābūt apdrošinātai.

Aprēķinot iemaksu periodu, vērā ņem no iemaksām neatkarīgus periodus, piemēram, periodus, kad saņemta invaliditātes pensija vai pagaidu darbnespējas kompensācija, pilna laika studiju periodus saskaņā ar absolvēšanas noteikumiem u. c.

Invaliditātes pensijas (otrais pīlārs)

Privāti pārvaldītu pensiju fondu sistēmas (otrais pīlārs) dalībniekam pienākas vienreizējs maksājums, ja viņam ir tiesības uz 1. vai 2. grupas invaliditātes pensiju no pirmā pīlāra un invaliditāte ir neatgriezeniska.

Šīs normas ir provizoriskas. Vēl nav izstrādāti tiesību akti, kas organizē un pilda funkcijas attiecībā uz privāto pensiju maksājuma shēmu.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Invaliditātes pensijas (pirmais pīlārs)

Invaliditātes pensiju pirmajā pīlārā, vadoties pēc punktu sistēmas, aprēķina un maksā katru mēnesi.

Pensiju nosaka, ņemot vērā iemaksu periodu, ienākumu līmeni un invaliditātes grupu (visi faktori ir mainīgi un atbilstoši katrai personai), kā arī pensijas punktu vērtību (tas visiem pensionāriem ir konstants faktors).

Punktu skaits mēnesī ir vienāds ar attiecīgās personas bruto ieņēmumu mēnesī dalījumu ar vidējiem bruto ieņēmumiem.

Punktu skaits gadā ir summa, ko iegūst, viena gada laikā gūto mēneša punktu skaitu dalot ar divpadsmit. Par periodiem, kuros nav veiktas iemaksas, gada punktu skaits personai tiek kreditēts.

Viņam vai viņai gada punktu skaitu kreditē arī par invaliditātes grupai atbilstošu iespējamu iemaksu periodu. Iespējamais iemaksu periods ir starpība starp pilnu iemaksu periodu un līdz 1. vai 2. grupas invaliditātes pensijas piešķiršanas datumam veikto iemaksu periodu. Tas nevar pārsniegt iemaksu periodu, kādu šai personai būtu iespējams sasniegt no 1. vai 2. grupas invaliditātes pensijas piešķiršanas datumam līdz parastajam pensionēšanās vecumam.

Vidējais punktu skaits gadā ir vienāds ar gadā gūto punktu summas dalījumu ar pilnu apdrošināšanas iemaksu periodu.

Invaliditātes pensijas apmēru aprēķina, vidējo punktu skaitu gadā reizinot ar pensijas punkta vērtību.

No 2013. gada 1. janvāra pensijas punkta vērtību katru gadu nosaka 100 % apmērā no inflācijas likmes plus 50% no iepriekšējā gada vidējo bruto ieņēmumu reālā pieauguma. Pensijas punkta vērtība 2012. gada 1. jūlijā ir RON 732,80 (EUR 165).

Personai ar 1. invaliditātes grupu pienākas arī aprūpētāja kompensācija. Aprūpētāja kompensācijas summa ir vienāda ar 80 % no pensijas punktu vērtības.

3. grupas invaliditātes pensijas saņēmēji un neredzīgie invaliditātes pensijas saņēmēji var uzkrāt ienākumus, veicot algotu darbu. Tomēr 3. grupas invaliditātes pensijas saņēmēja nodarbinātība nedrīkst būt lielāka par pusi no konkrētā darba pilna darbalaika.

Jebkuras invaliditātes grupas pensijas saņēmējs ienākumus var gūt kā vietējs vai apgabala konsultants.

Standarta pensijas vecumā invaliditātes pensija automātiski nomainās uz vecuma pensiju, un invaliditātes pensijas saņēmējam tiek piešķirta lielākā summa. Aprūpētāja kompensācijas izmaksas turpinās.

Jauna iemaksu perioda iegūšanas gadījumā invaliditātes pensijas saņēmējs var pieprasīt pensijas pārrēķinu, kad ir kļuvis par vecuma pensijas saņēmēju.

Ja invaliditātes pensijas saņēmējs atbilst pārdzīvojušā pensijas kritērijiem, viņš/viņa var izvēlēties sev izdevīgāko pensiju.

Invaliditātes pensija pēc likumā paredzētiem atvilkumiem ir apliekama ar nodokļiem.

Invaliditātes pensijas (otrais pīlārs)

Vienreizējs maksājums, ko aprēķina un maksā saskaņā ar otro pīlāru, ir vienāds ar privātā kapitāla neto summu, kas uzkrāta dalībnieka individuālā pensiju fonda kontā.

Dalībniekam pienākas veikto iemaksu summa, no kuras atvilkta likumā paredzētās maksas un pārskaitījuma komisija.

Kādos gadījumos tiek piešķirti invaliditātes pabalsti?

Invaliditātes pensijas (pirmais pīlārs)

Prasītājam attiecīgajā pensiju iestādē jāiesniedz pieteikums. Pensiju iestādes ir pakļautas Valsts pensiju un valsts palātai. Aizsardzības, sabiedriskās kārtības un valsts drošības jomā nodarbinātie darbinieki invaliditātes pensiju pieprasa no attiecīgās kategorijas pensiju iestādes.

Invaliditātes grupu nosaka un apstiprina tās pašas pensiju iestādes sociālās apdrošināšanas ārsts vai militārās slimnīcas apkalpojošais militārās ārstu komisijas speciālists. Lai novērtētu pensionāra veselību un noteiktu, vai jāmaina invaliditātes grupa, tiek veikta invaliditātes periodiska pārskatīšana. Atkarībā no invaliditātes smaguma pakāpes pārskatu veic reizi vienā līdz trīs gados, līdz pensionārs sasniedz vispārējās pensijas vecumu. Neatgriezeniskas invaliditātes pensijas saņēmējam un invaliditātes pensijas saņēmējam, kuram līdz vispārējās pensijas vecumam palikuši ne vairāk kā pieci gadi un kuram ir pilnīgs iemaksu periods, periodisko pārbaudi neveic. Lūdzu, ņemiet vērā, ka gadījumā, ja veselība uzlabojas vai pasliktinās, pārbaudi var veikt arī pēc jūsu pieprasījuma.

Aprūpētāja kompensāciju iegūst tādā pašā veidā kā invaliditātes pensiju.

Invaliditātes pensiju izmaksā pastā vai bankā.

Invaliditātes pensijas (otrais pīlārs)

Prasītājam vienreizējs maksājums jāpieprasa pensijas uzņēmumam, kas pārvalda pensiju fondu, kurā ir atvērts individuālais konts.

Vienreizēju maksājumu var saņemt pastā vai bankā.

VI nodaļa. Vecuma pensijas un pabalsti

Kādos gadījumos jums tiek piešķirti vecuma pabalsti?

Vecuma pensijas (pirmais pīlārs)

Personai, kura ir vai bija apdrošināta valsts pensiju sistēmā (pirmajā pīlārā), vecuma pensija (*pensie pentru limită de vârstă*) pienākas tad, ja šī persona atbilst gan pensionēšanās vecuma, gan minimālā iemaksu perioda noteikumiem.

Sieviešu un vīriešu pensionēšanās vecums ir atšķirīgs: vīriešiem 2012. gada 1. jūlijā pensionēšanās vecums bija 64 gadi un četri mēneši, šo vecumu 2015. gada 1. janvārī palielinās līdz 65 gadiem; sievietēm 2012. gada 1. jūlijā pensionēšanās vecums bija 59 gadi un četri mēneši, bet 2030. gada 1. janvārī to palielinās līdz 63 gadiem.

Tomēr 2012. gada 1. jūlijā minimālais iemaksu periods sievietēm un vīriešiem bija vienāds – 13 gadi un 8 mēneši, bet 2015. gada 1. janvārī to pagarinās līdz 15 gadiem.

Aprēķinot iemaksu periodu, vērā ņem no iemaksām neatkarīgus periodus, piemēram, periodus, kad saņemtas invaliditātes pensijas vai pagaidu darbnespējas kompensācija, pilna laika studiju periodus saskaņā ar absolvēšanas noteikumiem u. c.

Ja persona atbilst vispārējas pensionēšanās vecuma noteikumiem un pilna iemaksu perioda noteikumiem, tai pienākas pilna vecuma pensija (*pensie pentru limită de vârstă cu stagiul complet de cotizare*).

Saglabājas arī atšķirība starp sieviešu un vīriešu iemaksu periodiem: vīriešiem 2012. gada 1. jūlijā tas bija 33 gadi un 8 mēneši, šo periodu 2015. gada 1. janvārī palielinās līdz 35 gadiem; sievietēm 2012. gada 1. jūlijā perioda ilgums bija 28 gadi un 8 mēneši, bet 2030. gada 1. janvārī to palielinās līdz 35 gadiem.

Īpaši noteikumi attiecināmi uz tādām personu kategorijām, kā:

- cilvēki, kas iemaksas veikuši no atalgojuma, ko saņēmuši, strādājot īpašos vai grūtos apstākļos;
- cilvēki, kuriem pirms apdrošinātas personas statusa iegūšanas bijis kāds kavēklis;
- cilvēki, kuri tikuši politisku iemeslu dēļ vajāti, deportēti vai saņemti kā kara gūstekņi sakarā ar 1945. gada 6. marta režīmu.

Ja atbilstat šiem īpašajiem noteikumiem, iespējama priekšlaicīga vecuma pensija (*pensie pentru limită de vârstă cu reducerea vârstelor standard de pensionare*).

Personai, kura pilnu iemaksu periodu pārsniegusi vismaz par 8 gadiem, pienākas priekšlaicīga vecuma pensija (*pensie anticipată*) ne vairāk kā 5 gadus pirms standarta pensijas vecuma.

Personai, kura pilnu iemaksu periodu pārsniegusi ne vairāk kā par 8 gadiem, pienākas daļēja priekšlaicīga vecuma pensija (*pensie anticipată*) ne vairāk kā 5 gadus pirms standarta pensijas vecuma.

Vecuma pensijas (otrais pīlārs)

Privāti pārvaldītu pensiju fondu sistēmas (otrā pīlāra) dalībniekam pienākas vienreizējs maksājums, ja tam pienākas vecuma pensija saskaņā ar pirmo pīlāru.

Šīs normas ir provizoriskas. Vēl nav izstrādāti tiesību akti, kas organizē un pilda funkcijas attiecībā uz privāto pensiju maksājuma shēmu.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Vecuma pensijas (pirmais pīlārs)

Vecuma pensiju pirmajā pīlārā, vadoties pēc punktu sistēmas, aprēķina un maksā katru mēnesi.

Pensiju nosaka, ņemot vērā iemaksu periodu, ienākumu līmeni (visi faktori ir mainīgi un atbilstoši katrai personai), kā arī pensijas punktu vērtību (tas visiem pensionāriem ir konstants faktors).

Punktu skaits mēnesī ir vienāds ar attiecīgās personas bruto ieņēmumu mēnesī dalījumu ar vidējiem bruto ieņēmumiem.

Punktu skaits gadā ir summa, ko iegūst, viena gada laikā gūto mēneša punktu skaitu dalot ar divpadsmit. Par periodiem, kuros nav veiktas iemaksas, gada punktu skaits personai tiek kreditēts.

Vidējais punktu skaits gadā ir vienāds ar gadā gūto punktu summas dalījumu ar pilnu apdrošināšanas iemaksu periodu.

Vecuma pensijas apmēru aprēķina, vidējo punktu skaitu gadā reizinot ar pensijas punkta vērtību.

Vecuma pensiju ar samazinātu pensionēšanās vecumu, priekšlaicīgu vecuma pensiju un daļēju priekšlaicīgu pensiju aprēķina tāpat kā vecuma pensiju. Tomēr attiecībā uz priekšlaicīgu pensiju un daļēju priekšlaicīgu pensiju aprēķinu vērā netiek ņemti periodi, kuros nav veiktas iemaksas. Daļēji priekšlaicīgas pensijas gadījumā summu samazina atbilstoši samazināto mēnešu skaitam.

Vecuma pensijas saņēmējs un pensijas saņēmējs ar samazinātu pensionēšanās vecumu var gūt ienākumus strādājot.

Priekšlaicīgas pensijas un daļējas priekšlaicīgas pensijas saņēmējs nedrīkst gūt ienākumus strādājot, ja vien saņēmējs nestrādā par vietējo vai apgabala konsultantu.

Tiklīdz pensionārs iegūst jaunu iemaksu periodu, viņš var pieprasīt pensijas pārrēķinu.

No 2013. gada 1. janvāra pensijas punkta vērtību katru gadu nosaka 100 % apmērā no inflācijas likmes, pieskaitot 50% no pērnā gada vidējo bruto ieņēmumu reālā pieauguma. 2012. gada 1. jūlijā pensijas punkta vērtība ir RON 732,80 (EUR 165). Vecuma pensija, vecuma pensija ar samazinātu vispārējo pensionēšanās vecumu, priekšlaicīga pensija un daļēja priekšlaicīga pensija pēc likumā paredzētiem atvilkumiem ir apliekama ar nodokļiem.

Vecuma pensijas (otrais pīlārs)

Vienreizējs maksājums, ko aprēķina un maksā saskaņā ar otro pīlāru, ir vienāds ar privātā kapitāla neto summu, kas uzkrāta dalībnieka individuālā pensiju fonda kontā.

Dalībniekam pienākas veikto iemaksu summa, no kuras atvilktas likumā paredzētās maksas un pārskaitījuma komisija.

Kādos gadījumos tiek piešķirti vecuma pabalsti?

Vecuma pensijas (pirmais pīlārs)

Vecuma pensija jāpieprasa attiecīgajā pensiju iestādē. Pensiju iestādes ir pakļautas Valsts pensiju valsts palātai. Aizsardzības, sabiedriskās kārtības un valsts drošības jomā nodarbinātie darbinieki vecuma pensiju pieprasa no attiecīgās kategorijas pensiju iestādes.

Vecuma pensiju ar samazinātu pensionēšanās vecumu, priekšlaicīgu vecuma pensiju un daļēju priekšlaicīgu pensiju aprēķina tāpat kā vecuma pensiju.

Vecuma pensiju izmaksā pastā vai bankā.

Vecuma pensijas (otrais pīlārs)

Vienreizējs maksājums jāpieprasa pensijas uzņēmumam, kas pārvalda pensiju fondu, kurā ir atvērta individuālais konts.

Vienreizēju maksājumu var saņemt pastā vai bankā.

VII nodaļa. Apgādnieka zaudējuma pabalsti

Kādos gadījumos tiek piešķirti apgādnieka zaudējuma pabalsti?

Apgādnieka zaudējuma pensijas (pirmais pīlārs)

Ja persona ir pārdzīvojis laulātais vai mirušās personas bērns un ja mirusī persona nāves brīdī saņēma vai bija tiesīga saņemt valsts pensiju sistēmas pensiju (pirmais pīlārs), tai pienākas apgādnieka zaudējuma pensija (*pensie de urmaş*).

Lai saņemtu apgādnieka zaudējuma pensiju, pārdzīvojušam laulātajam jābūt sasniegušam pensionēšanās vecumu un laulībai ar mirušo jābūt ilgusai vismaz desmit gadus.

Ja pārdzīvojušais laulātais ir 1. vai 2. grupas invalīds, tad apgādnieka zaudējuma pensiju viņš vai viņa var saņemt neatkarīgi no sava vecuma, ja laulība ilgusi vismaz vienu gadu.

Tiesības uz apgādnieka zaudējuma pensiju pārdzīvojušam laulātajam ir arī tad, ja viņa vai viņas ienākumu līmenis ir zemāks par 35 % no paredzētās vidējās bruto algas un viņš vai viņa audzina līdz 7 gadus vecu bērnu. Ja nāve iestājusies nelaimes gadījuma darbā vai arodslimības rezultātā un pārdzīvojušā laulātā ienākumu līmenis ir zemāks par 35 % no paredzētās vidējās bruto algas, pārdzīvojušam laulātajam pienākas apgādnieka zaudējuma pensija.

Mirušās personas bērnam apgādnieka zaudējuma pensija pienākas, ja bērns nav vecāks par 16 gadiem (vai vēl studē, bet nav vecāks par 26 gadiem) vai ja bērns ir jebkuras grupas invalīds, un invaliditāti guvis pirms sasniegšanas iepriekšminēto vecumu.

Apgādnieka pensijas izmaksas ilgums ir atšķirīgs, tā var būt pagaidu vai pastāvīga pensija. Tas atkarīgs no atbilstības noteikumiem.

Apgādnieka zaudējuma pensijas (otrais pīlārs)

Ja saņēmējs ir tādas personas pārdzīvojušais, kura bijusi privāti pārvaldītas pensiju fonda shēmas dalībnieks (otrais pīlārs), un ja saņēmējs pats nav otrā pīlāra dalībnieks, tam pienākas vienreizējs maksājums.

Ja saņēmējs ir arī otrā pīlāra dalībnieks, tad šī persona privāto kapitālu var uzkrāt vienā individuālā kontā.

Saņēmējs pirms dalībnieka nāves (vecuma vai invaliditātes) pensiju nesaņem.

Šīs normas ir provizoriskas. Vēl nav izstrādāti tiesību akti, kas organizē un pilda funkcijas attiecībā uz privāto pensiju maksājuma shēmu.

Apbedīšanas pabalsti (pirmais pīlārs)

Ja mirusi apdrošināta persona vai pensionārs, ikvienai personai, kas sedz bērnu izdevumus, pienākas apbedīšanas pabalsts (*ajutor de deces*).

Turpretim apdrošinātai personai vai pensionāram pienākas apbedīšanas pabalsts, ja miris apgādājams un neapdrošināts ģimenes loceklis.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Apgādnieka zaudējuma pensijas (pirmais pīlārs)

Apgādnieka zaudējuma pensiju maksā un aprēķina reizi mēnesī kā procentus no tās vecuma pensijas vai vecuma pensijas ar samazinātu vispārējo pensionēšanās vecumu summas, kas maksāta vai būtu maksājama mirušajai personai.

Tomēr, ja mirusī persona saņēma invaliditātes pensiju, priekšlaicīgu pensiju vai vecuma pensiju ar samazinātu vispārējo pensionēšanās vecumu, vai ja tai bijušas tiesības uz jebkuru no iepriekšminētajām pensijām, apgādnieka zaudējuma pensijas apmēru aprēķina kā procentus no 1. grupas invaliditātes pensijas.

Procenti mainās atkarībā no tiesīgo pārdzīvojušo skaita: 50 %, ja ir viens pārdzīvojušais; 75 %, ja ir divi pārdzīvojušie un 100 % ja ir trīs vai vairāk pārdzīvojušie.

Ja bērns bārenis zaudējis abus vecākus, apgādnieka zaudējuma pensiju aprēķina par katru no vecākiem un tad to summē.

Atbilstot noteikumiem, lai saņemtu cita veida pensiju, pensionēts pārdzīvojušais laulātais var izvēlēties visizdevīgāko pensiju.

No 2013 gada 1. janvāra pensijas punkta vērtību katru gadu nosaka 100 % apmērā no inflācijas likmes, pieskaitot 50% no pērnā gada vidējo bruto ieņēmumu reālā pieauguma. 2012. gada 1. jūlijā pensijas punkta vērtība ir RON 732,80 (EUR 165).

Apgādnieka zaudējuma pensija pēc likumā paredzētiem atvilkumiem ir apliekama ar nodokļiem.

Apgādnieka zaudējuma pensijas (otrais pīlārs)

Vienreizējs maksājums, ko aprēķina un maksā otrais pīlārs, ir vienāds ar privātā kapitāla mantojuma daļas neto summu, kas uzkrāta mirušā dalībnieka individuālā pensiju fonda kontā.

Kad saņēmējs iegūst līdzekļus, šo mantojuma daļu no mirušās personas individuālā konta ieskaita saņēmēja individuālajā kontā.

Saņēmējam pienākas mantojuma daļas summa, no kuras atvilkta likumā paredzētās maksas un pārskaitījuma komisija.

Apbedīšanas pabalsti (pirmais pīlārs)

Apbedīšanas pabalsta summu katru gadu nosaka parlaments.

Summa, kuru piešķir apdrošinātas vai pensionētas personas nāves rezultātā, nedrīkst būt mazāka par paredzētajiem vidējiem bruto ieņēmumiem, bet summa, ko piešķir neapdrošināta un apgādājama ģimenes locekļa nāves gadījumā, nedrīkst būt mazāka par pusi no iepriekšminētā apmēra.

Kādos gadījumos tiek piešķirti apgādnieka zaudējuma pabalsti?

Apgādnieka zaudējuma pensijas (pirmais pīlārs)

Apgādnieka zaudējuma pensija jāpieprasa attiecīgajā pensiju iestādē. Pensiju iestādes ir pakļautas Valsts pensiju valsts palātai. Aizsardzības, sabiedriskās kārtības un valsts drošības jomā nodarbinātie darbinieki apgādnieka zaudējuma pensiju pieprasa no attiecīgās kategorijas pensiju iestādes.

Apgādnieka zaudējuma pensiju izmaksā pastā vai bankā.

Apgādnieka zaudējuma pensijas (otrais pīlārs)

Lai saņemtu vienreizēju maksājumu vai iegūtu personīgo kapitālu, jums savas tiesības jāpieprasa pensijas uzņēmumā, kas pārvalda pensijas fondu, kurā ir jūsu individuālais konts.

Vienreizēju maksājumu var saņemt pastā vai bankā.

Apbedīšanas pabalsti (pirmais pīlārs)

Apbedīšanas pabalsts jāpieprasa attiecīgajā pensiju iestādē, attiecīgās kategorijas pensiju iestādē, darbaspēka nodarbinātības apgabala aģentūrā vai saskaņā ar mirušās personas statusu - darba devējam. Pensiju iestādes ir pakļautas valsts pensiju valsts palātai. Darbaspēka nodarbinātības apgabala aģentūras ir pakļautas Darbaspēka nodarbinātības valsts aģentūrai.

Apbedīšanas pabalstus tiesīgajai personai maksā viena no iepriekšminētajām iestādēm.

VIII nodaļa. Pabalsti attiecībā uz nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām

Kādos gadījumos jums tiek piešķirti pabalsti attiecībā uz nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām?

Nelaimes gadījumu darbā un arodslimību shēmā apdrošinātai personai, ja tā guvusi ievainojumu darbā vai sirgst ar arodslimību, pienākas īslaicīgs pabalsts.

Jāpiemin, ka tādus ilglaicīgus pabalstus kā [invaliditātes pensiju](#), ja invaliditāte radusies nelaimes gadījuma darbā vai arodslimības rezultātā, vai [apgādnieka zaudējuma pensiju](#), ja mirušās personas nāvi izraisījuši tie paši apstākļi, nodrošina valsts pensiju shēma.

Pagaidu darbnespējas kompensācija

Nelaimes gadījumu darbā un arodslimību sistēmā apdrošinātai personai pienākas pagaidu darbnespējas kompensācija (*indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă*), ja pagaidu darbnespēja radusies nelaimes gadījuma darbā vai arodslimības rezultātā. Tiesību iegūšanai nepieciešamais periods netiek piemērots.

Kompensācijas ilgums gadā ir 180 dienas, un to iespējams pagarināt līdz 270 dienām.

Darba vietas pagaidu maiņas un samazināta darba laika kompensācijas
Nelaimes gadījumu darbā un arodslimību sistēmā apdrošinātai personai pienākas darba vietas pagaidu maiņa (*indemnizație pentru trecerea temporară în alt loc de muncă*), ja nelaimes gadījuma darbā vai arodslimības rezultātā persona vairs nespēj attiecīgajā darba vietā strādāt un to uz laiku maina.

Attiecībā uz apdrošinātās personas bruto ienākumiem jaunajā darba vietā pastāv noteikums, kas paredz, ka šie ienākumi nedrīkst pārsniegt vidējos bruto ienākumus, kas iepriekšējo sešu mēnešu laikā gūti iepriekšējos darba apstākļos.

Nelaimes gadījumu darbā un arodslimību sistēmā apdrošinātai personai pienākas par vienu ceturtdaļu samazināta darba laika kompensācija (*indemnizație pentru reducerea timpului de lucru cu o pătrime din durata normală*), ja nelaimes gadījuma darbā vai arodslimības rezultātā persona nespēj strādāt pilnu slodzi.

Jebkura kompensācija izmaksājama 90 dienas.

Darbinieku medicīniskais pabalsts

Skatīt nodaļu par veselības aprūpi.

Pastāvīgas invaliditātes pabalsti

Skatīt nodaļu par invaliditātes pabalstiem.

Apgādnieka zaudējuma pabalsti un apbedīšanas pabalsti

Skatīt nodaļu par apgādnieka zaudējuma pabalstiem.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Pagaidu darbnespējas kompensācija

Pagaidu darbnespējas kompensāciju aprēķina un maksā katru mēnesi kā 80 % (vai medicīniskas ķirurģijas gadījumā 100 %) no vidējiem bruto ienākumiem, kas gūti sešus mēnešus (vai īsākā laika posmā) pirms darbnespējas iestāšanās.

Pagaidu darbnespējas kompensācija pēc likumā paredzētajiem atvilkumiem ir apliekama ar nodokli.

Darba vietas pagaidu maiņas un samazināta darba laika kompensācijas

Darba vietas pagaidu maiņas kompensāciju aprēķina un maksā kā starpību starp vidējiem mēneša bruto ienākumiem, kurus persona iepriekšējā darba vietā pelnījusi sešus mēnešus pirms darbnespējas iestāšanās (vai īsākā laika posmā) un starp mēneša vidējiem ienākumiem esošajā darba vietā.

Par ceturtdaļu samazināta darba laika kompensāciju aprēķina un maksā kā starpību starp vidējiem mēneša bruto ienākumiem, kurus persona iepriekšējā darba vietā pelnījusi sešus mēnešus pirms darbnespējas iestāšanās (vai īsākā laika posmā) un starp mēneša vidējiem ienākumiem, kas gūti, strādājot uz pusslodzi.

Abos gadījumos kompensācijas summa nedrīkst pārsniegt 25 % no iepriekšminētajiem mēneša vidējiem bruto ienākumiem.

Darbinieku medicīniskais pabalsts

Skatīt nodaļu par veselības aprūpi.

Pastāvīgas invaliditātes pabalsti

Skatīt nodaļu par invaliditātes pabalstiem.

Apgādnieka zaudējuma pabalsti un apbedīšanas pabalsti

Skatīt nodaļu par apgādnieka zaudējuma pabalstiem.

Kādos gadījumos tiek piešķirti pabalsti attiecībā uz nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām?

Pagaidu darbnespējas kompensācija

Ja kandidātam ir obligātā apdrošināšana (piemēram, ja kandidāts ir darba ņēmējs), tas pagaidu darbnespējas kompensāciju var pieprasīt savam darba devējam vai

attiecīgajai pensiju iestādei, ja kandidāts ir apdrošinājies brīvprātīgi (piemēram, kandidāts ir pašnodarbināta persona).

Darba vietas pagaidu maiņas un samazināta darba laika kompensācijas
Gan darba vietas pagaidu maiņas kompensācija, gan par vienu ceturtdaļu samazināta darba laika kompensācija jāpieprasa darba devējam.

Darbinieku medicīniskais pabalsts

Skatīt nodaļu par veselības aprūpi.

Pastāvīgas invaliditātes pabalsti

Skatīt nodaļu par invaliditātes pabalstiem.

Apgādnieka zaudējuma pabalsti un apbedīšanas pabalsti

Skatīt nodaļu par apgādnieka zaudējuma pabalstiem.

IX nodaļa. Ģimenes pabalsti

Kādos gadījumos tiek piešķirti ģimenes pabalsti?

Bērnu pabalsti

Par bērnu, kurš jaunāks par 18 gadiem (vai ir skolas vai augstskolas vecumā), dzīvo kopā ar saviem vecākiem un kura pastāvīgā dzīvesvieta vai uzturēšanās vieta ir Rumānijā, pienākas valsts bērnu pabalsts (*alocație de stat pentru copii*).

Divu vecāku vai vienu vecāku ģimenēm ar bērniem līdz 18 gadu vecumam (vai līdz vecumam, kad jāpabeidz vidusskolas vai nākamā līmeņa izglītības apgūšana) pienākas ģimenes atbalsta pabalsts (*alocație pentru susținerea familiei*), ja:

- ģimene dzīvo ar bērnu, ko apgādā;
- pelnītie neto ienākumi uz katru ģimenes locekli ir mazāki par noteiktu sliekšni;
- bērns bez pārtraukuma apmeklē izglītības iestādi un neattaisnotu kavējumu dēļ nesaņem par astoņi zemāku atzīmi uzvedībā, ja bērns ir skolas vecumā;
- ir izpildītas nodokļu saistības pret pašvaldības budžetu.

Bērna kopšanas pabalsts

Vecāks, kura pastāvīgā dzīvesvieta vai uzturēšanās vieta ir Rumānijā, ja viņš vai viņa dzīvo kopā ar apgādājamo bērnu, ir tiesīgs izmantot atvaļinājumu, lai audzinātu bērnu, pirms dzemdībām sasniedz 12 mēnešu ilgu ar nodokļiem apliekamo ienākumu periodu un ir izpildījis nodokļu saistības pret pašvaldības budžetu, viņam pienākas bērna kopšanas kompensācija (*indemnizație pentru creșterea copilului*), tomēr tas pieļaujams ne vairāk kā trīs dzemdību gadījumos.

Pabalsta saņēmējam ir iespējas izvēlēties, vai saņemt:

bērna kopšanas atvaļinājumu un bērna kopšanas kompensāciju par bērnu līdz viena gada vecumam;

bērna kopšanas atvaļinājumu un bērna kopšanas kompensāciju par bērnu līdz divu gadu vecumam.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Bērnu pabalsti

Valsts bērnu pabalsts atkarīgs no atsaucē sociālā rādītāja un bērna vecuma: viena summa par bērniem līdz divu gadu vecumam vai trīs gadu vecumam, ja bērniem ir fiziski traucējumi, un cita summa par divus gadus veciem un vecākiem bērniem. Tomēr, ja trīs gadus veciem un vecākiem bērniem ir fiziski traucējumi, pabalsta summu palielina par 100 %.

Šo summu izmaksā reizi mēnesī,

Ģimenes atbalsta pabalsts ir atkarīgs no atsaucē sociālā rādītāja, bērnu skaita ģimenē un ienākumu sliekšņa uz katru ģimenes locekli. Šo summu izmaksā reizi mēnesī.

Valdība pielāgo valsts bērnu pabalsta, ģimenes atbalsta pabalsta (ieskaitot attiecīgo ienākumu sliexsni) apmēru.

Piemaksas ar ienākuma nodokli neapliek.

Bērna kopšanas pabalsts

Bērna kopšanas kompensāciju aprēķina un maksā katru mēnesi kā 75 % no vidējiem neto ienākumiem, kurus vecāks pelnījis pēdējo 12 mēnešu laikā pirms bērna piedzimšanas. Kompensācijai ir noteikts minimālais un maksimālais apmērs, kas saistīti ar atsaucē sociālo rādītāju (RSI).

Ja grūtniece gaida vairākus bērnus, bērna kopšanas kompensāciju palielina par 1,2 x RSI par katru bērnu, sākot ar otro dzimušo bērnu.

Atsaucē sociālo rādītāju nosaka ar Valdības lēmumu.

Bērna kopšanas kompensāciju ar ienākuma nodokli neapliek.

Kādos gadījumos tiek piešķirti ģimenes pabalsti?

Bērnu pabalsti

Kā vecākam, kas darbojas bērna vārdā, jums attiecīgajā rātsnamā jāpieprasa valsts bērnu piemaksa.

Kā vecākam, kas darbojas savas ģimenes vārdā, vai kā vientuļam vecākam jums jāvēršas tajā pašā iestādē, lai saņemtu ģimenes atbalsta pabalstu.

Pabalstus reizi mēnesī izmaksā pastā vai bankā.

Bērna kopšanas pabalsts

Bērna kopšanas kompensācija jāpieprasa attiecīgajā rātsnamā.

Bērna kopšanas kompensāciju izmaksā pastā vai bankā.

X nodaļa. Bezdarbs

Kādos gadījumos jums tiek piešķirti bezdarbnieka pabalsti?

Bezdarbnieka kompensācijas

Reģistrējies bezdarbnieks ir persona, kura atbilst turpmāk minētajiem noteikumiem:

- persona, kuras pastāvīgā dzīvesvieta vai uzturēšanās vieta ir Rumānijā,
- persona bez darba un pašnodarbinātas personas ienākumiem (vai ar pašnodarbinātas personas ienākumiem, kas mazāki par atsaucis sociālo indikatoru),
- persona vecumā no 16 gadiem līdz nepieciešamajam vecuma pensijas vecumam,
- darbaspējīga persona,
- pieejama nodarbinātībai,
- persona, kura meklē darbu un reģistrējusies apgabala darbaspēka nodarbinātības aģentūrā.

Reģistrētam bezdarbniekam, kurš bez darba nav palicis brīvprātīgi, ir jāiesniedz pieteikums pabalsta saņemšanai 12 mēnešu laikā, un 24 mēnešus pirms pieteikuma iesniegšanas datuma 12 mēnešus jābūt veiktām iemaksām, lai saņemtu bezdarbnieka kompensāciju (*indemnizație de șomaj*) no bezdarba apdrošināšanas shēmas.

Tomēr uz absolventiem, kuri 60 dienu laikā pēc studiju beigšanas nevar atrast darbu, iemaksu perioda prasība neattiecas.

Bezdarbnieka kompensācijas ilgums atkarīgs no iemaksu perioda: 6 mēneši par iemaksu periodu, kas ildzis no viena līdz pieciem gadiem, 9 mēneši par piecus līdz desmit gadus ilgu iemaksu periodu un 12 mēneši par iemaksu periodu, kas bijis vismaz desmit gadus ilgs.

Absolventiem šis periods ir 6 mēneši.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Bezdarbnieka kompensāciju nosaka atsaucis sociālais indikators, ienākumu līmenis un iemaksu perioda ilgums.

Bezdarbnieka kompensāciju aprēķina un maksā reizi mēnesī kā procentus no atsaucis sociālā indikatora:

- 75 % par iemaksu periodu, kas ildzis vismaz vienu gadu;
- 50 % absolventiem.

Ja iemaksas veiktas ilgāk nekā trīs gadus, pamatsummai pievieno papildu procentus no pēdējo 12 mēnešu iemaksu periodā saņemtajiem vidējiem bruto ieņēmumiem:

- 3 % par iemaksu periodu no trīs līdz pieciem gadiem;
- 5 % par iemaksu periodu no pieciem līdz desmit gadiem;
- 7 % par iemaksu periodu no 10 līdz 20 gadiem;
- 10 % par iemaksu periodu, kas ilgāks par 20 gadiem.

Bezdarbnieka kompensāciju ar ienākuma nodokli neapliek.

Kādos gadījumos tiek piešķirti bezdarbnieka pabalsti?

Bezdarbnieka kompensācija jāpieprasa attiecīgajā darbaspēka nodarbinātības apgabala aģentūrā. Darbaspēka nodarbinātības apgabala aģentūras ir pakļautas Darbaspēka nodarbinātības valsts aģentūrai.

Bezdarbnieka kompensāciju izmaksā pastā vai bankā.

XI nodaļa. Minimālais nodrošinājums

Kādos gadījumos tiek piešķirti pabalsti attiecībā uz minimālo nodrošinājumu?

Personai vai ģimenei, kuras pastāvīgā dzīvesvieta vai uzturēšanās vieta ir Rumānijā, sociālā palīdzība (*ajutor social*) pienākas:

- ja to ikmēneša neto ienākumi ir mazāki par garantētajiem minimālajiem ienākumiem (venit minim garantat) un
- to nekustamais un kustamais īpašums neietilpst to lietu sarakstā, kas apmierina vajadzības, kas nav pamatvajadzības, un, attiecīgi, ietilpst to lietu sarakstā, kas apmierina pamatvajadzības.

Personai jābūt vismaz 18 gadus vecai.

Sociālā palīdzība turpinās, kamēr saņēmējs atbilst tiesību iegūšanas kritērijiem vai pilda atbilstošās saistības.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Sociālo palīdzību aprēķina un maksā reizi mēnesī kā starpību starp garantētajiem minimālajiem ienākumiem un ikmēneša neto ienākumiem.

Garantēto minimālo ienākumu summa atkarīga no ģimenes locekļu skaita un atsaucis sociālā rādītāja.

Lai jūs varētu iekļaut, veicot garantēto minimālo ienākumu summas aprēķinā, personai vai ģimenes loceklim jāatbilst šādiem noteikumiem: jābūt vecumā no 16 gadiem līdz vispārējās pensijas vecumam, persona nedrīkst apmeklēt pilna laika studijas, nedrīkst strādāt, bet tajā pašā laikā tai jābūt darbspējīgai personai un jāreģistrējas darbaspēka nodarbinātības apgabala aģentūrā, kā arī persona nedrīkst atteikties apmeklēt profesionālas apmācības vai atteikties no darba piedāvājuma.

Atsaucis sociālo rādītāju nosaka ar Valdības lēmumu.

Sociālo palīdzību ar ienākuma nodokli neapliiek.

Kādos gadījumos tiek piešķirti minimālā nodrošinājuma pabalsti?

Sociālā palīdzība personai savā vai savas ģimenes vārdā jāpieprasa attiecīgajā rātsnamā.

Sociālo palīdzību maksā skaidrā naudā pastā vai bankā.

XII nodaļa. Ilgtermiņa aprūpe

Kādos gadījumos jums nepieciešama ilgtermiņa aprūpe?

Ilgstoša aprūpe nav paredzēta īpašā shēmā, bet to ietver dažādas shēmas attiecībā uz invaliditāti, vecumu un darbā gūtām traumām. Tādēļ aprūpes saņēmēji galvenokārt ir personas ar fiziskiem traucējumiem un veci cilvēki, bet nodrošinātos pakalpojumus pielāgo personas individuālajām vajadzībām.

Ilgstoša aprūpe invalīdiem

Personām ar traucējumiem, proti, personām, kurām sociālā vide, viņu fiziskais, sensorais, psiholoģiskais vai garīgais stāvoklis liedz vai ierobežo piekļuvi uz vienlīdzīgu iespēju principa izveidotai sabiedrībai, ir tiesības saņemt ilgtermiņa aprūpes pabalstiem atbilstoši viņu invaliditātes pakāpei un veidam.

Personai ar traucējumiem atkarībā no traucējumu pakāpes un veida var pienākties arī aprūpe mājās, dienas centrā vai klīnikā, kā arī sociālie naudas pabalsti.

Personām ar invaliditāti aprūpe ilgst, kamēr personai ir traucējumi.

Aprūpe gados veciem cilvēkiem

Vecam cilvēkam parastajā pensionēšanās vecumā pienākas aprūpes pabalsts, kas atbilst aprūpes nepieciešamības pakāpei.

Tomēr saskaņā ar aprūpes nepieciešamības pakāpi vecam cilvēkam var pienākties arī aprūpe mājās, dienas centrā vai klīnikā, bet viņam nepienākas sociālie naudas pabalsti.

Veciem cilvēkiem aprūpe ilgst, kamēr personai ir nepieciešama aprūpe.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Ilgstoša aprūpe invalīdiem

Aprūpi mājās veic privāti palīgi, kuri nodrošina aprūpi un aizsardzību par 24 stundām ilgākā laikposmā.

Aprūpi dienas centrā nodrošina tādi dienas centri, kas sniedz sociālos pakalpojumus, kuros integrēti medicīniski un izglītības pakalpojumi, mājokļa uzturēšana, darbaspēka nodarbinātība un citi līdzīgi pakalpojumi, ko nodrošina līdz 24 stundām, vai kvalificēti privāti palīgi, kuri nodrošina aprūpi un aizsardzību par 24 stundām ilgākā laikposmā (pēdējā gadījumā bez noteikuma par invaliditātes pakāpi personai ar fiziskiem traucējumiem jāatbilst vēl diviem noteikumiem — šai personai jābūt bez mājvietas un tās ienākumiem jābūt mazākiem par vidējo neto algu).

Aprūpi klīnikā nodrošina aprūpes centri (proti, aprūpes un palīdzības centri, atveseļošanās un rehabilitācijas centri, integrācijas centri, kas sniedz profesionālu

terapiju, pastāvīgas dzīves apmācības centri, krīzes centri, kopienas un apmācību pakalpojumu centri, mierīgu dzīves apstākļu centri u. c.), kas nodrošina sociālos pakalpojumus, kuros integrēti medicīniski, izglītības, mājošanas, uzturēšanas, darbaspēka nodarbinātības un citi līdzīgi pakalpojumi, ko nodrošina ilgāk nekā 24 stundas. Jāmaksā noteikta lietotāja maksa.

Sociālie naudas pabalsti pieejami personai ar fiziskiem traucējumiem un saskaņā ar invaliditātes pakāpi un veidu. Daži sociālie naudas pabalsti ir paredzēti bērniem, bet citi – pieaugušajiem. Sociālos naudas pabalstus ar ienākuma nodokli neapliek.

Aprūpe gados veciem cilvēkiem

Aprūpi mājās veic aprūpētāji, kuri sniedz sociālus un sociāli medicīniskus pakalpojumus ilgāk par 24 stundām. Lietotāja maksa jāmaksā, ja veci cilvēki gūst ienākumus, kas pārsniedz noteiktu sliekšni.

Dienas aprūpi veic dienas centri, nakts centri un citi tādi specializēti centri veciem cilvēkiem, kas sociāli medicīniskos pakalpojumus nodrošina līdz pat 24stundām.

Aprūpi klīnikā sniedz tās veco ļaužu iestādes, kas nodrošina sociālus un sociāli medicīniskus pakalpojumus ilgāk kā 24 stundas. Lietotāja maksa jāmaksā, ja veci cilvēki gūst ienākumus un tiem ir piešķirti atbalstītāji.

Kā var saņemt ilgtermiņa aprūpi?

Ilgstoša aprūpe invalīdiem

Pieteikums jāiesniedz attiecīgajā pilsētas pašvaldībā vai ilgtermiņa aprūpes pabalstu galvenajā apgabala direkcijā.

Traucējumu pakāpi un veidu novērtē un apstiprina pieaugušu personu traucējumu novērtējuma apgabala komisija vai bērnu aizsardzības apgabala komisija.

Apgabala galvenā sociālās palīdzības un bērnu aizsardzības direkcija, pieaugušu personu traucējumu novērtējuma apgabala komisija un bērnu aizsardzības apgabala komisija ir pakļautas padomēm.

Aprūpe gados veciem cilvēkiem

Ilglaicīga aprūpe jāpieprasa attiecīgajā rātsnamā.

Pielikums. Iestāžu kontaktinformācija, noderīgas tīmekļa vietnes

Sīkāks saraksts ar sociālā nodrošinājuma iespējām Rumānijā un citās dalībvalstīs pieejams MISOC tīmekļa vietnē:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=lv&catId=815>

Lai uzzinātu, kurā iestādē vērsties, ja radušies jautājumi par sociālo nodrošinājumu vairāk nekā vienā ES dalībvalstī, informāciju meklējiet iestāžu direktoriņā, kuru administrē Eiropas Komisija un kurš pieejams šeit: <http://ec.europa.eu/social-security-directory>.

Sīkāku informāciju par sociālo nodrošinājumu Rumānijā varat iegūt turpmāk minēto iestāžu tīmekļa vietnēs.

Darba, ģimenes un sociālās aizsardzības ministrija

Str. Dem. I. Dobrescu 2-4
Sector 1 București
Tālr. + 40 21 313 6267
<http://www.mmuncii.ro/ro/>

Veselības ministrija

Intr. Cristian Popișteanu 1-3
Sector 1 București
Tālr. + 40 21 307 2500
<http://www.ms.ro/>

Pensiju un citu sociālo apdrošināšanu tiesību valsts palāta

Str. Latină 8
Sector 2 București
Tālr. + 40 21 316 9111
<http://www.cnpas.org/>

Darbaspēka nodarbinātības valsts aģentūra

Str. Avalanșei 20-22
Sector 4 București
Tālr. + 40 21 303 9839
<http://www.anofm.ro/>

Veselības apdrošināšanas valsts palāta

Calea Călărașilor 248, Bl. S19
Sector 3 București
Tālr. + 40 800 800 950
<http://www.cnas.ro/>